

ми в повній мере зможем припасть к этому, ничем теперь незамутненному, вновь кристально чистому источнику педагогической мудрости и гуманизма.

БІБЛЮГРАФІЯ

1. Сухомлинская О.В. Этюды о В.А.Сухомлинском. Педагогические апокрифы / О.В. Сухомлинская – Харьков, 2008.
2. «Обережно: дитина»: В.А.Сухомлинский про важных дітей. тематич зб. – Луганск, 2008. – 264 с.
3. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям (новое прочтение) / В.А. Сухомлинский – Киев: Акта, 2012. – 563 с.

4. Богуславский М.В. В.А.Сухомлинский: динамика целей и смыслов воспитания/ М.В. Богуславский // История педагогики: методология, теория, персоналии. Глава 8. – М.: ИТИП РАО, Издательский центр ИЭТ, 2012. – С. 351-380.

5. Богуславский М.В. Жизнь и бессмертие Василия Сухомлинского/ М.В. Богуславский // Историко-педагогический альманах ВЛАДИ: научно-образовательный журнал. – 2010. – № 4. – С.55-60.

6. Лихачев Б.Т. Нужна борьба, а не проповедь / Б.Т. Лихачев // Учительская газета. – 1967. – 18 мая.

УДК 37.032:37.041

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ – ПРОВІСНИК ПЕДАГОГІКИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Микола АВЕРІН (Мелітополь)

Обґрунтування домінуючої позиції проблеми педагогічної якості вітчизняної школи серед інших освітньо-виховних проблем. Пошук нових шляхів поглиблення процесу гуманізації виховання молодого українця. Встановлення причин браку у педагогічній діяльності сучасної школи. Криза самопізнання учня як особистості та шляхи її подолання у діяльності школи. Закріплення за особистістю учня становища абсолютного суб'єкта саморозвитку. Виокремлення класичною педагогікою проблеми «само» як визначальної у становленні самодостатньої особистості. В.О.Сухомлинський про необхідність навчання людини самоорганізації як засобу її правильного виховання. Створення Концепції та Методу самоорганізації особистості. Основні положення та зміст Методу самоорганізації особистості людини (СОЛ). Концептуальні засади Методу СОЛ. Обґрунтування актуальності проблеми самоорганізації особистості (13 невідкладних соціально-педагогічних проблем української школи). Педагогічна сутність ідеї самоорганізації. Методологічні основи педагогіки самоорганізації особистості: основні положення, загальний зміст, особистісні орієнтири. Педагогічне управління процесом навчання учнів основам самоорганізації особистості: загальні положення, початкова, основна, старша школи. Технологія Методу СОЛ та очікувані результати його застосування.

Ключові слова: людина, самоорганізація особистості, компоненти і складові частини самоорганізації особистості, Концепція і Метод СОЛ, самовдосконалення, рефлексія, антиципація.

Обоснование доминирующей позиции проблемы педагогической качества отечественной школы среди других образовательно-воспитательных проблем. Поиск новых путей углубления процесса гуманизации воспитания молодого украинского. Установление причин брака в педагогической деятельности современной школы. Кризис самопознания ученика как личности и пути ее преодоления в деятельности школы. Закрепление за личностью обучающегося положения абсолютного субъекта саморазвития. Выделение классической педагогической проблемы «само» как определяющим в становлении самодостаточной личности. В.О.Сухомлинский о необходимости обучения человека самоорганизации как средства ее правильного воспитания. Создание Концепции и метода самоорганизации личности. Основные положения и содержание метода самоорганизации личности человека (СОЛ). Концептуальные основы метода СОЛ. Обоснование актуальности проблемы самоорганизации личности (13 неотложных социально-педагогических проблем украинской школы). Педагогическая сущность идеи самоорганизации. Методологические основы педагогики самоорганизации личности: основные положения, общий смысл, личностные ориентиры. Педагогическое управление процессом обучения учащихся основам самоорганизации личности: общие положения, начальная, основная, старшая школы. Технология метода СОЛ и ожидаемые результаты его применения.

Ключевые слова: человек, самоорганизация личности, компоненты и составные части самоорганизации личности, Концепция и Метод СОЛ, самосовершенствования, рефлексия, антиципація.

Починати вчити людину самоорганізації, умінню, якщо це потрібно, «примусити себе», треба у дитинстві і ранньому отроцтві, у віці від 7 до 10-11 років. Якщо цей період буде прогаяно, то у подальшому неминуче постане проблема перевиховання.

В.О.Сухомлинський.

Реалізацію цивілізованих устремлень українського суспільства гальмує надто повільний процес удосконалення в ньому людини як головної запоруки соціального прогресу. Відтак в Україні, потенційно найбагатшій країні Світу, постає проблема активації високих потенційно-творчих

можливостей молодого українця. Які шляхи ведуть до її розв'язання?

Найперший з них – удосконалення педагогіки школи. Нині учитель перебуває поки що на такому професійному рівні, коли він бачить дитину фізично, не розуміє її психологічно, а відтак не вміє впливати на неї педагогічно, аби виконати своє головне завдання: завести двигун самоорганізації особистості учня.

Аналізуючи суто педагогічну якість сучасної школи, за таких умов важко уникнути певних негативних оцінок її діяльності і не вдатися до критичного, часом жорсткого, тону

суджень, що викликає у декого невдоволення та побажання акцентувати увагу громадськості лише на «позитиві». Але святкувати «покращення» у галузі виховання нового українця зарано. Досить сказати про, загалом, невтішні результати навчально-виховного процесу школи; про морально-етичну розмитість палітри особистісного портрету нашого інстинкту самозбереження дітей та юнацтва, щоби зробити висновок про невтішні темпи європеїзації вітчизняної освітньої системи за графою «виховання людини».

Відправними точками у визначенні суто педагогічної якості навчально-виховного процесу школи, які перебувають у площині психології, мають бути, по-перше, рівень гуманізації педагогічного управління розвитком особистості учня; по-друге, виявлення причин стримування процесу соціалізації індивіда і, по-третє, пошук такого педагогічного методу, який гарантував би учневі оволодіння своїм Я.

Однак наші спостереження свідчать про психологічну пасивність нинішньої шкільної педагогіки по відношенню до подолання функціональної недосконалої людського ества в учневі, яка провокує його малопродуктивне і, нерідко, асоціальне самовиявлення. Зміст освітнього процесу школи, на жаль, поки що не дійшов педагогічно-психологічних парадигм самопізнання, самоорганізації та самореалізації у стані їх глибокої і послідовної розробки, що обумовлює наявність серйозних недоліків у постановці українською школою всієї справи виховання самодостатнього громадянина.

З цього приводу надто слушним сприймається образний вислів В.О.Сухомлинського, у якому педагогіку він назвав майстернею, а психологію – робочим інструментом у ній.

Курс психології введено, як відомо, до навчального плану початкової школи, але у дитині досі не сформована потреба у цьому «інструменті» самовдосконалення, оскільки вона ще не усвідомила себе феноменом світу, покликаним реалізувати себе у житті цивілізованим чином.

Виконати це найважливіше суспільно-педагогічне завдання неможливо, якщо учень не займе становища абсолютного суб'єкта саморозвитку.

Переконливими аргументами за здійснення цього кроку можуть послужити, згідно з принципами самоорганізації, дві синергетичні аксіоми. Перша: «Навчання, якому не передують самопізнання того, хто має намір його опанувати, є порожнім навчанням». Друга: «У природі речей немає нічого такого, що можна було б пізнати раніше від пізнання самим себе того, хто їх пізнає» [3,с.400]. Отже об'єм і глибина пізнання людиною світу є прямо

молодого сучасника; про ментальну невиразність патріотичних мотивів його самовиявлення; про згубний вплив на юну особистість – її мораль, здоров'я та саме життя – культивованих немалими молодіжними масами сумнівних способів самоутвердження; про, нарешті, вельми тривожну статистику компрометації

пропорційними величинами об'ємові і глибини пізнання нею самої себе.

Однак процес особистісного самопізнання індивіда у сучасній системі освіти поки що не має ні окресленого змісту, ні будь-яких організаційних форм, що зумовлює дефіцит задоволення навчальними закладами масового попиту у молодіжному середовищі на самопізнання та самоорганізацію як на найвищій ступінь духовної діяльності людини. За цих умов, школа не вправі забувати педагогічну позицію В.О.Сухомлинського, який говорив, що людина, яка мало що знає про саму себе, погрожує великою бідною.

Ми нараховуємо п'ять причин кризи самопізнання, які блокують виникнення у індивіди процесу самоорганізації особистості.

1. На прагматичному рівні маси молодих людей вважають розмову про самопізнання зайвою, оскільки, мовляв, я існую, знаючи про себе все.

2. Самопізнання – процес складний і багатогранний, що вимагає спеціальної підготовки, якою, на жаль, суб'єкт оволодіти не поспішає.

3. Школа не готова до організації рольової предметно-практичної діяльності учня, яка б завела двигун самоорганізації його особистості.

4. Самопізнання передбачає системне самоспостереження, у т.ч. письмове, що багатьма потенційними суб'єктами самопізнання вважається надто обтяжливою справою.

5. Ідея самоорганізації перебуває поза полем діяльності школи, що виключає можливість присутності парадигми самопізнання в освітньому процесі.

Щоб подолати вищеназвані перепони, треба, на наш погляд, виконати у дзеркально відбитій послідовності такі пропедевтично-виховні дії.

1. Здійснити одухотворення навчально-виховного процесу освітнього закладу ідеєю самоорганізації особистості. А саме слово *самоорганізація* у цьому контексті має стати «крилатим», тобто широковживаним.

2. Ввести до змісту виховання самодостатньої особистості процеси самоаналізу, тобто рефлексії (саморефлексії) та віртуального передбачення (антиципації), в які учень увійшов би у максимально компетентному педагогічному супроводі.

3. Організувати специфічне шкільне самоврядування (самоорганізацію учнівського

колективу), яке передбачало б рольову предметно-практичну діяльність учнів, збагачену технологією індивідуального самопізнання.

4. Створити навчальному закладу імідж школи самоорганізації, у якій самостійна організація особистості учня котирувалася б як найскладніший, найцікавіший і найефективніший вид його духовної діяльності.

5. Відродити у свідомості учня поняття про самопізнання як про об'єктивно існуючий розділ спеціальних, тисячоліттями сформованих, знань про людину, що вимагають від неї їх фундаментального засвоєння, без чого раціональна самоорганізація особистості, а отже і зведення ансамблю успішного самостійного життя, неможливі.

Витоки цієї роботи слід шукати, як це не парадоксально, у глибинах класичної педагогіки, коли вперше було поставлене питання про те, щоб на початку життя людини навчити її бути справді людиною. «Нехай же ніхто не думає, – повчав ще Я.А.Коменський, – що справжньою людиною можна стати, не навчившись діяти, як людина, тобто не одержавши настанови про те, що робить його людиною» [1, с.16].

Для більш глибокого розуміння суті педагогіки самоорганізації слід взяти також до уваги науково-педагогічний висновок К.Д.Ушинського: «Душа людини пізнає саму себе лише у власній своїй діяльності, а пізнання душі про саму себе ... складається зі спостережень» [6, с.31].

Поглиблюючи поняття чуттєвого досвіду дитини, цей видатний педагог виділяє, як фундаментальну його властивість, прагнення душі до самостійності: «...Скільки необхідно виховувати у душі прагнення до діяльності, стільки ж необхідно виховувати у ній і прагнення до самостійності: одне без іншого у своєму розвитку не може рухатися вперед» [6, с.450].

Розвиваючи класичну ідею вирішальної ролі самостійності у розвитку особистості, видатний учений психолог С.Л.Рубінштейн застерігав педагогіку від помилки, пов'язаної з байдужим ставленням до самодіяльної природи учнівського індивідуума, і попереджав про те, що будь-які спроби педагога здійснювати виховання особистості в обхід феномена САМО до успіху не приведуть. «Без пильної уваги до внутрішнього змісту дій дитини, – підкреслює вчений, – діяльність педагога приречена на безнадійний формалізм» [4, с.187].

Педагогічна творчість В.О.Сухомлинського відзначається особливо високим звучанням теми особистісної значущості людини, усвідомлення нею своєї почесної приналежності до роду людського. Не було, немає і бути не може у всьому шкільному курсі завдання більш важливого і складного. Та, водночас, і простого,

якщо пам'ятати про те, що людина за своєю природою є самоорганізованою біосоціальною системою, яку педагог повинен лише «завести», і вона діятиме бездоганно і плідно.

Ми переконані: є один, але вельми надійний шлях досягнення дитиною такого усвідомлення. Вона має право відчувати, що школа буквально дихає людиною, – її силою і слабкістю, успіхами і невдачами, знахідками і втратами, в цілому – унікальністю і неповторністю кожного свого учня. Учителю повинен довести, що кожна дитина, незалежно від рівня її обізнаності в основах наук та особливостей індивідуального характеру, є для нього дорогою і бажаною людиною.

Більш переконливо і яскраво продемонструвати цю педагогічну якість школи, ніж це зробив В.О.Сухомлинський, навряд чи можливо. «Серце віддаю дітям» – велике світило, педагогічне сяйво, яке дарує сонячний день для всієї вітчизняної освітньої системи, для кожного батька-матері, бо цей твір просякнутий любов'ю до людини, що народилася і живе у кожній дитині. А всю творчість Василя Олександровича Сухомлинського можна порівняти з Педагогічним Сонцем, один із живодайних променів якого випромінює феноменальну ідею самоорганізації особистості учня (*див. епіграф до цієї статті* [5, с. 168-170]). Проголошуючи цим повчанням мудрий педагогічний заповіт, В.О.Сухомлинський ще у середині минулого століття виступає, по суті, провісником педагогіки самоорганізації особистості.

На рубежі 80-90-х р.р. минулого сторіччя групою педагогів-професіоналів Мелітопольщини, що на Запоріжжі, до якої належав і автор цих рядків, було створено і успішно перевірено на тривалій, довжиною більш як у десять років, практиці Концепцію самоорганізації особистості учня у навчально-виховному процесі та однойменний Метод її реалізації. У результаті нам відкрилася глибока педагогічна істина: цілеспрямована і послідовна практика утілення парадигми самоорганізації особистості у життя школи означає гарантії цивілізованого перетворення юного індивіда з об'єкта розвитку у суб'єкт саморозвитку, що у вихованні Сили Особистості громадянина і патріота своєї країни має вирішальне значення.

Самоорганізація – це перш за все природно-атрибутивна здатність біологічних систем самостійно підтримувати, відроджувати і вдосконалювати рівень своєї організації при зміні зовнішніх і внутрішніх умов існування і діяльності з урахуванням раніше набутого досвіду. Самоорганізація спрямовується на збереження цілісності системи, підвищення її стійкості і забезпечення нормального функціонування і розвитку.

Сутність самоорганізації людини полягає у прижиттєвому формуванні нових функціональних мозкових систем (НФМС), тобто стійких рефлекторних новоутворень, які сприяють розвитку і компенсації потрібних особистості здібностей та вмінь шляхом самонавчання, самовиховання і саморозвитку, звернення людини до яких відбуваються у процесі онтогенезу.

Людина як біосоціальна істота має два види самоорганізації – біологічну і соціальну. Перша обумовлена генетичною програмою індивіда й автоматично забезпечує його соматичний (тілесний) розвиток. Друга вибудовується самою людиною протягом життя під впливом соціального середовища, системи виховання, творчої предметно-практичної та особистісно-рольової діяльності людини. Формування особистості відбувається шляхом самодіяльності індивіда щодо зовнішніх умов, найголовніша з яких – його приналежність до соціально сформованої людської спільноти на всіх рівнях її формувань. Самоорганізація особистості людини (скороч. – СОЛ), яка здійснюється нею під впливом самосвідомості і самопізнання, мислення, дій, почуттів, волі, здатна визначити на багато років уперед зміст і характер її духовної і фізичної діяльності, регенерацію ознак національного менталітету. Соціальна СОЛ включає у себе самопізнання і самовизначення, саморозвиток і самовиявлення індивідуума. Вона має вирішальний вплив на формування світогляду і морально-етичних переконань, на практичний вияв громадянських почуттів.

Як зазначає психолог К.К.Платонов, «самоорганізація – це здатність і діяльність особистості, пов'язані з умінням організувати себе, які виявляються у цілеспрямованості, активності, мотивації і плануванні діяльності, самостійності і швидкості прийняття рішень, оцінці результатів праці, почутті обов'язку» [2; с.126].

Отже самоорганізація особистості учня – це його усвідомлена навчально-виховна і розвивальна самодіяльність. І завдання школи – допомогти учневі спрямувати її на всебічний розвиток сутнісних сил і постійне самовдосконалення.

Наш Метод має 5 основних концептуальних засад:

1. Стимулювання особистого інтересу молоді до самоаналізу, самопізнання та самоорганізації: хто я є? Чого я прагну? Що я можу? Як я маю діяти?

2. Опанування учнем уміння керувати собою в індивідуальній діяльності та у взаємодії з іншими людьми з метою досягнення бажаного соціального результату.

3. Озброєння зростаючої людини ключем до самовдосконалення, який становив би собою особисту систему її цілеспрямованості.

4. Забезпечення свідомого, соціально виваженого самовизначення випускника у громадянському і професійному статусах.

5. Створення необхідних психологічно-педагогічних умов для природозгідної самоорганізації та самореалізації індивіда у дошкільно-виховний, шкільно-освітній, професійно-навчальний та соціально-виробничий періоди його входження у самостійне життя.

Стрижнем Методу СОЛ є алгоритмізована програма, що зобов'язує педагога відкрити, захопити і спрямувати кожного учня на цікавий, змістовний, особисто і суспільно значущий шлях самовдосконалення.

В і д к р и т и учня – це означає, спираючись на фактичний рівень знань і життєвий досвід дитини, показати їй саму себе, закономірності та способи розвитку її сил, якостей, здібностей, корисних практичних умінь і навичок. З цією метою потрібно організувати предметно-практичну і особистісно-рольову діяльність учня у колективі. Тоді саме життя введе дитину у розуміння своїх обов'язків і прав, самої себе як особистості, громадського діяча і творця історії.

З а х о п и т и учня означає викликати у ньому потребу організувати себе для досягнення суспільно і особисто значущих цілей. Для цього перед ним потрібно поставити важливі і водночас посильні завдання, за успішне виконання яких учитель обов'язково похвалить учня. Заохочення стане одним із свідчень наявності у дитині здібності до продуктивної самоорганізації, спрямованої на особистісне самовдосконалення.

С п р я м у в а т и учня на гідний, змістовний, суспільно й особисто значущий шлях, що відповідає його реальним можливостям, – це означає перш за все дати йому достовірні, правдиві знання про смисл життя, його труднощі, суперечності й боротьбу, поза яким людина не може досягти успіху.

Як сукупність інноваційних знань про цивілізоване виховання людини та досвід постановки цієї роботи, педагогічна Концепція самоорганізації особистості і однойменний Метод утілення їх у життя навчального закладу є на сьогодні вельми актуальними. Вони слугують виключно удосконаленню у дитині людської особистості і відповідають сучасним духовним потребам освітньої галузі як у цілому, так і у зв'язку з існуванням нагальної необхідності у розв'язанні виявлених нами 13-ти невідкладних суспільно-педагогічних проблем.

Проблема І. Маргіналізація молодого покоління українців, яка виявляється у втраті колишніх соціальних зв'язків – з одного боку та

млявому засвоєнні культурних, етичних, історичних цінностей нового суспільного середовища, розмиванні ціннісних життєвих орієнтацій, традицій – з другого.

Проблема II. Життєвий трагізм великої кількості молодих людей. Бити на сполох вимагають загибель і травматизм дітей. Жахлива статистика та її безперервне зростання мають викликати до життя не лише посадову, а й науково-прикладну відповідальність вітчизняної освітньої галузі. Причинами страшних трагедій офіційні органи, у т.ч. й освітні, що особливо прикро, вважають порушення школярами правил безпечної поведінки. Наша концептуальна позиція вимагає заперечення подібних суджень, бо то є не причина, а наслідок низького рівня психологічної культури шкільної педагогіки, що зумовлює виникнення доміанти імпульсивних дій юного індивіда у поведінці та, в цілому, у способі його життя. Справжня ж причина трагедій криється у відсутності у психічній діяльності школяра процесів рефлексії та антиципації, тобто самоаналізу та передбачення як способів осмислення уже вчиненого та можливих наслідків власних дій.

Розвиткові саме цих двох найважливіших функціональних компонентів людського ества сучасна вітчизняна освітньо-виховна система уваги не надає: маси молодих людей «не відають, що творять». Імпульсивна поведінка дітей стала воістину бичем їх благополуччя.

Проблема III – злочинність і правопорушництво неповнолітніх. Якщо педагог не оминає ексцесів у педагогічному спілкуванні, які виникають на ґрунті генетичних збурень дитячої природи, то він неминуче вдається до авторитарного виховання, яке, за висновком психоаналізу З.Фрейда, ніколи не приводить до припинення прикрих нахилів неповнолітньої людини, а лише переводить їх в інше русло, досягаючи «лише витіснення, яке створює нахил до майбутніх невротичних захворювань». Подібне «виховання» робить дитину спочатку «важкою», а потім, рано чи пізно, приводить її активну, але вже невротично хвору, психіку до «русла» злочинних дій [7, с.41].

Проблеми IV–X. Причини їх виникнення мають особистісне походження і пояснюються, як правило, низькими рівнями організованості, відповідальності та суспільної самосвідомості підлітка, відсутності у ньому мотивації творчої діяльності, потреби в евристичному мисленні, внутрішньої спонуки до формування та реалізації особистісного цільового потенціалу, а також нерозвиненістю або повною відсутністю у психіці молодої людини, як уже зазначалося вище, процесів рефлексії та антиципації. Ось жмуток цих тривожних проблем: **хвороби дітей та їх загальна нездоровість; аномалія**

шкідливих звичок, нівелювання юних обдаровань; дегуманізація учнівських взаємин; занепад суто особистісної культури серед молоді; профанація навчальної праці; життєва некомпетентність молодих людей.

Проблема XI – бездоглядність та бродяжництво неповнолітніх. Її слід розцінювати як особливо складну, бо з'явилася вона та дедалі більш загострюється внаслідок згубного впливу на юну особистість чинників попередніх семи проблем, як окремо взятих, так і в їх сукупності.

Проблема XII – моральне і фізичне знецінення людини, яке провокує виникнення потворних явищ торгівлі людьми та проституції, що, у свою чергу, тягне за собою поширення хвороби СНІДу.

Проблема XIII – історично опосередковане та концептуально обумовлене знесилення шкільної педагогіки на тлі надто повільного відродження суто педагогічного професіоналізму учителя.

Головна мета Методу СОЛ – сприяння національній школі у виконанні двоєдиного стратегічного завдання, а саме: створення системи соціально-педагогічної самоорганізації навчального закладу як чинника гарантованого виховання громадянських чеснот кожного учасника навчально-виховного процесу та відродження у характері юного українця кращих ментальних якостей, що допоможе йому розвинути у собі протягом шкільного навчання всеперемагаючу Силу Особистості, яка відкриє шлях новому юному українцеві до високогуманної самореалізації.

Новостворена юна особистість здатна стати цивілізованою в одному-єдиному випадку: якщо вона у своєму розвитку скеровується не ззовні, а організується з середини самої себе (самоорганізується) під сонцем синергетично компетентної педагогіки, підґрунтям якої є любов до людини як особистості і гаранта збереження життєвого процесу. Без опанування масовою школою такої педагогічної якості годі й говорити про підготовку нею випускника, наповненого європейськими особистісними стандартами. Школа, позбавлена людинолюбства, не здатна виховати у своїх учнях головного – любові до людини як соціальної істоти, собі рівної.

В основі нашого методу лежить симпатія до індивідуума, яка, за умови його пізнання, здатна перерости у рятівну любов до людини, відкритої у ньому як педагогом, так і ним самим. Досягнення такого (на наш погляд, найвищого) рівня педагогічності освітньо-виховного процесу означатиме ввімкнення адекватного природі людського ества безповоротно гуманного розвитку нової особистості.

У цьому плані наш Метод бачиться методом цілком природним, оскільки він підказаний людині її власною органічною природою – самоорганізованою і самоорганізуючою за своєю біосоціальною суттю.

І ще одне загальне методологічне зауваження. Якщо поняття методу полягає у доведенні до об'єктивної істини тієї чи іншої клітини соціального життя, то Метод самоорганізації особистості у цьому розумінні є надметодом, оскільки має на меті підготувати людину до абсолютної раціоналізації власного самовиявлення у повсякчасному бутті, за якою лише і настає повне людське щастя і благополуччя.

Технологія застосування Методу СОЛ, включаючи методіку навчання самоорганізації учнів початкової, основної і старшої школи, а також очікувані результати разом з 15-ма додатками та понятійним словником, викладені нами у спеціальному навчально-методичному

посібнику «Метод самоорганізації особистості у школі» (320 арк., вид. 2011 року).

БІБЛОГРАФІЯ

1. Коменський Я.А. Велика дидактика / Я. Коменський. – У кн. «Педагогическое наследие» – М., 1988. – С. 11–136.
2. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий / К. Платонов. – М., 1984.
3. Принципы самоорганизации. // Пер. з англ. // – М., 1966.
4. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С. Рубинштейн. – М., 1973.
5. Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання / В. Сухомлинський. – У кн. «Хрестоматія по педагогіці», М., 1976. – С. 168-170.
6. Ушинський К.Д. Педагогические сочинения; у 6-ти т.: т. 1-й «Психологические монографии»; т. 5-й «Человек как предмет воспитания: опыт педагогической антропологии. Том первый»; т. 6-й, Материалы к третьему Тому «Педагогической антропологии». – М., Педагогика, 1988-1990.
7. Фрейд З. Избранное. Интерес к психоанализу / З. Фрейд. – Р/Д., 1998.

УДК 378.147

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН (ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО)

Квітослава АВРАМЕНКО (Миколаїв)

Стаття присвячена дослідженню впливу науково-педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського на формування творчої особистості. Автор стверджує, що творче переосмислення та застосування ідей В.О. Сухомлинського може стати вагомим допомогою при вирішенні багатьох проблем сучасної школи.

Ключові слова: творча особистість, педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського, майбутні вчителі початкової школи.

Статья посвящена исследованию влияния научно-педагогического наследия В.А. Сухомлинского на формирование творческой личности. Автор утверждает, что творческое переосмысление и использование идей В.А. Сухомлинского может оказать существенную помощь в решении многих проблем современной школы.

Ключевые слова: творческая личность, педагогическое наследие В.А. Сухомлинского, будущие учителя начальной школы.

Постановка проблеми. На сучасному етапі одним з пріоритетних завдань національної вищої освіти є підвищення якості підготовки майбутнього вчителя як творчої особистості. Стає очевидною необхідність удосконалення змісту і методів навчання майбутніх учителів, підвищення ефективності всього навчально-виховного процесу у педагогічному вузі. Саме тому готовність до професійної діяльності передбачає формування у майбутнього педагога таких якостей, які забезпечують йому можливість усвідомлено і компетентно здійснювати професійну діяльність.

Питанню професійного становлення майбутнього вчителя приділяли значну увагу класики зарубіжної (Я.Коменський, Й.Песталотці, А.Дістервег та ін.) й вітчизняної (К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський та ін.) педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, які присвячені проблемам професійної підготовки майбутніх вчителів, дозволяє стверджувати про багатоаспектність даної проблеми. Так, розвиток творчої ініціативи у процесі професійного становлення педагога досліджували С.Архангельський, Ю.Кулюткін, Н.Кічук, Н.Шадриков та ін.; розвиток творчої активності вивчали Н.Ковалевська, В.Краснов, О.Сущенко та ін.; проблемам формування професійно-методичної компетентності свої праці присягли М.Альясов, Л.Коваль, В.Сластьонін, Л.Хоружа та ін.; гуманістичні ідеї педагогіки В.О.Сухомлинського досліджували М.Антонець, Ван Гао, Б.Наумов,